

Mehmed Uzun

Mirina Kalekî Rind

Roman

1

Min ew di berbanga wê şeva bi tirs û xof de nas kir. Wê şevê me tixûb li pey xwe dihîşt... Me berê xwe dida oxirê, piştta xwe dida felekê.

Çiqas rast e, ew qisa ku dibêje “jiyan tabloyeke rengîn e ku bi rengên xweşik yê tenesadufan ve hatiye neqîşandin” çiqas rast e... Eger ez negihîştima berbanga wê şevê, –ew şeva ecêb ku di jiyana min de rûpeleke nû vekir û ez hê jî baş tenegehîştima ka ew şev şeveke çawan bû– bêguman, dê di tabloyê de şopên firça wî tunebûna. Heye ku niha –kî dizane– di şûna wan rengên jîndar û xweş de dê rengê wêkî rengê xweliyê hebûya. Rengê mirî û jî xweşî û jiyane bi dîr...

(Niha, min parantezek divê. Kalê Rind, ez divê niha, rast bi rast, bi te re bipeyivim. Di vê kurtedema nivîsînê de ew rojên ku me bi hev re bihurandin, ew tiştên ku me jî hev re gotin, tu bi xwe û bîranînen te wêkî dilopên baranê li dor masa min direqîsin. Tu, rûyê te, xet û xêzên rûyê te, kenê te yê xweşik jî min bi dîr dikevin. Lê xatire û bîranînan diyar dibin, derdikevin pêş. Belê, eynî wêkî dilopên baranê... Belê, ev baraneke ku li dora masa min dibare. Piraniya caran ez di xewnên xwe de bi te re me. Yan jî ez her li te difikirim... Eger her tişt wêkî ku me hesabandibû bimeşiya û min bikaribûya te gelek carên din jî bidîta û ew tiştên ku ez mat hîştim wisan li pey hev nehatina, gelo ez dê dîsan weha di bin dilopên xatire û bîranînan de bimama? Ez vê yekê nizanim.

Lê belê, niha –piştî xewna min ya dawîn– êdî ez baş diza-
nim ku ez divê te û ew rojên ku em bi hev re bûn, binivîsînim...
Ez bêgav mam, wekî din tu çare neman; ez divê xwe bispêrim
peyv û hevokan û ji dilopên stûr yên xatire, bîranîn û xewnan re
coyekê, kanalekê vedim, bibînim, peyda bikim. Tu çare neman;
êdî peyv divê li ser lampa min ya li ser masê venişin û li dora wê
bifirin da ku ew bikaribin xewnên min –ya herî rast, ya rastirîn
xewnên te– ronî bikin.

Tu, di xewna min ya dawîn de, hêdî hêdî ji ber çavan winda
bûyî... Em di kanaleke hov û bi mij û dûman de bûn. Me dixwest,
me xwe diêşand ku em ji xwe re rê vekin û ji wê derê derkevin.
Dar, şax, çiqil û pelên herdu aliyên kanalê bi ser serên me re di-
hatin û rê li me digirtin. Ne şev bû, lê tîrêjên tavê jî nedixuyan.
Tîrêjan dixwest di nav dar, şax, çiqil û pelan re biseridin û xwe
bigihînin me. Ez nikarim bibêjim ku ew bi ser diketin û çavên
me bi tîrêjên tavê diçirûsîn. Doralîyên me ewçend tarî bûn ku
meriv jê xof digirt. Belê, ew cîh, cîhekî tarî, bi mij û dûman bû.
Kanal gelekî teng, gelekî bi zîk-zak bû û aveke boş tê de pir pît
dixuşiya. Ango di kanalê de çûyin dijar bû. Ez bawer im, av ne
pak û zelal bû. Li ser avê serên masî û rawirên ecêb dixuyan. Ew
–bi qasî ku min didît– celeb bi celeb bûn. Masî û rawirên birçî
li benda me bûn... Îcar, di bin me de jî tiştêkî fireh wekî tehtekê
hebû. Ew tişt li ser avê û em jî li ser wî bûn. Baş nayê bîra min, lê
ez bawer im, ew tiştê di bin me de kitêbeke pir mezin a bi çerm
cildkirî bû. Belê, ew kitêbek bû. Me jî, di destên me de misasên
dirêj, me dixwest ku em, hem, rawiran ji xwe bi dûr xînin û hem
jî ji xwe re rê vekin... Ez nizanim ka ev ger û çûyina bi tirs çiqas
dewam kir, lê di dawîya dawîn de –piştî gelek tehlûkan– me
xwe gîhand devê kanalê. Di teniştê kanalê de giraveke biçûk
hebû. Girav têrdar û têrber bû. Piştî giravê deryayeke bê ser û
ber dihat. Derya li ber me leylan dida. Hingê, gava ku me girav
jî li pey xwe hîşt, êdî rê li me vedibû, em ji kanala tarî û ji wan
rawirên ecêb bi dûr diketin û êdî me dê rûyên xwe bidana ber bi

ronahiyê... Lê di wê navberê de, gava em ji ber giravê re derbas bûn, tiştêkî ku min qet nedîpa, qewimî; tu derketî ser giravê. Te ez bi tenê hîştim.

– Rîyên me li vê derê êdî ji hev vediqetin, te got. Ez nikarim heta wê derê, ku derya û aso bi hev re dibin yek, werim. Mixabin, taqeta min ji vê yekê re tune.

Ez şaş mabûm. Me zehmetî û dijwarî li pey xwe hîştibûn û min wisan bawer dikir ku em dê bi hev re, ber bi deryaya zelal biçûna. Ez pêşî hêrs bûm, paşê jî li ber te geriyam da ku em bi hev re biçûna. Lê ji bilî ku tu bibişirî, –te tu tişt negotin. Bersiva te kenekî rehet, bêdeng û bêpeyv bû. Dawiyê min ji te pirsî, –wekî ku min sedemeke baş dîtibe:

– Baş e, lê ev tiştê çerm, ev keleka ku di bin me de ye?.. Ev tişt, ev keleka hêja ku em ji wan rawirên şet û dîn filitandin, ne ya te bû?..

Tu dîsan keniyayî û te got:

– Êdî ez ne hewcedarê wê me, bila ew li ba te bimîne, ji te re be.

Bi vê gotina dawîn re tu zîvirî û tu hêdî hêdî di nav daran de winda bûyî.

Belê, xewna min ya dawîn bi kurtebirî weha bû. Lê min xewnên weha pir dîtîn. Carekê jî, di xewneke min ya din de, te ez bi xwe re biribûm daristaneke pir ecêb. Daristan ecêb mezin bû û bi rengên têvel dibiriqî. Li wê derê jî, te dîsan ez di nav daristanê de hîştim û tu bi xwe winda bûyî. Min ji vê jî tu tişt fahm nekir; çima te weha dikir?

Min li wê derê jî dîsan bi heyret tiştêk dît; pelên darên cûrbecûr, di esasê xwe de rûpelên kitêban bûn. Ew tiştê ku daristan di nav ronahiyeke rengîn de dihîşt, ev rûpel bûn.

Belê, rûpelên daran bûn...

Dema xewna dawîn ya ku min li jor behs kir jî li van xewnan zêde bû, êdî min biryara xwe da ku ez xwe bispêrim peyv û hevokan. Bi tenê peyv û hevok dikaribûn min ji wê cîhana derve ku

dijminê xatire, xewn û bîranînan e, biparêze. Peyv, bi tenê peyv dikaribûn alîkariya min bikin da ku ez li hember pêlên dijwar yên ba û bahozên jibîrkirinê rawestim. Bi tenê peyv dikaribûn ji min re bibin çeper û kozik...

Lê ez divê niha vê yekê jî bibêjim; ez di esasê xwe de nizanîm ka ez dê çi bikim û çawan deynên çêyiyên te bidim û li te vegefirînim. Niha jî, gava ez van rêzan dinivîsînim, car bi car ev hevoka kurt ji devê min derdikeve; spas dikim, spas dikim, spas dikim... Ji bilî vê hevoka kurt ez nikarim tu tiştî bibêjim û bikim. Belê, wekî dilopên xunava nîsanê ewçend bi dilgermî, dilgirî û xemgîrî, ez bi tenê dikarim bibêjim, “spas dikim, spas dikim” ...)

Min welatê xwe terk dikir. Ez li ser rêwîtiyekê bûm. Rêwîtiyeke kurt! Lê gehîneka dawîn ya vê rêwîtiyê baş nedixuya. Belê... ez ji welatê xwe bi dûr diketim û diçûm cîhaneke nû ku li pey mij û dûmanê bû. Min ew cîhana xwe ya berbiçav û xwerû û tiştên wê; bajar, kolan, mal, meriv, rindî, xirabî, dijminahî û dostiya wê di dewsê de dihîştin û ber bi cîhên ku li pey asmanan wekî xêzeke tarî dixuyan, diçûm. Ez dê biçûma cîh û mekanên nû û dîsan vegeyiyama cîhana xwe ya kevn...

(Kalê Rind, ez dizanim, eger tu niha li vê derê, li nik masa min bûyayî, tu dê bi van qisên min bikeniyayî. Lê wê gavê, dema min welatê xwe terk dikir, helbet min mana vê hevoka kurt ya jorîn nedizaniû. Ma min dê ji kû bizanibûya ku ev rêwîti, ev du peyv çûyin û hatin dê bi macere, dilkeserî, xemgînî û bêrîkirinê tijî bûna! Ma min dê ji kû bizanibûya ku kêfxweşî jî dê di vê rêwîtiyê de hebûna, lê hindik, her hindik! Ma min dê ji kû bizanibûya ku vegeher gav hîn diwartir e!

Belê, min diviya welatê xwe terk bikira. Ez diviya bireviyama. Lê belê, ji ber ku min her rêwîti wekî helbesteke spehî jî didît, di vê rêwîtiya min de dilgermiyek, heyecanek jî hebû. Ez diçûm qitaya ku min bi tenê di kitêbên edebî de li serê xwendibûn. Qitaya ku min ji mêj ve dixwest ez wê bibînim; Ewrûpa. Min ji çîrokan dizaniû ku her ger, her rêçûn, her rêwîti wekî helbesteke xweş

di mêjî û dil de pêl dide û îmkanên nû tîne pê da ku meriv tiştên xweş û nû keşf bike. Ma di çirokan de jî weha nedihat gotin? “Hemû tiştên xweş, neqş, xemil û xweşiyên xwe di rêwîtiyan de dikemilînin.”

Ez li ber xwe diketim ku min welatê xwe terk dikir. Lê ez wisan bawer bûm û min wisan dihesiband ku dê heyecan û meraqa rêwîtiyê alîkariya min bikira da ku ez serfirazî û xweşiyên nû peyda bikim. Herweha, tevî ev serfirazî û xweşiyên nû ez ê dîsan vegeyiyama welatê xwe. Min dê tavên nenas dilop bi dilop biqulitandina; min dê bidîta ka stêrikên nenas çawan dibiriqin; min dê merivên nenas, ziman û peyvên wan yê nenas binasiyana û paşê, piştî van tiştan, ez dê dîsan vegeyiyama cîhana xwe...

Lê min tişteke nedihesiband û ji bîr dikir; eger dawiya vê rêwîtiyê nehata, ew her û her bidomiya! Lê eger vegeyiyama min tunebûya? Eger ez nikaribûma dîsan vegeyiyama cîhana xwe!.. Hingê?..)

Min macerên rêwîtiyê hê di destpêka rêwîtiyê de dîtî. Ji bêçaretî û bêgaviyê, min rîya herî bi tehlûke ku ji rêwîtiyekê re diviya, hilbijart. Min dê tevî dostekî xwe yê nêzik xwe li tixûban bixista... Dostê min, ji bo alîkariya min, bi min re dihat. Wî fedakarî dikir û dixwest alîkariya min bike.

Ez ne bawer im ku niha, li vê derê, ez dê bikaribim bi awakî xweş bînim zimên ka me çawan tixûb li pey xwe hîşt û em jê bihurîn... û herweha di wê demê de min çî hîs kirin û çî hatin bîra min. Meriv nikare hinek hîs, pejn û demên ku hatine jiyîn, bi dû re, bi peyvan vejîne. Wisan dixuye ku meriv divê wan bijî û bi tenê ji xwe re, belê bi tenê ji xwe re veşêre. Mixabin, hêza peyvok û hevokan hê negihîştîye wê katê ku ew bikaribin her tiştî ji nû ve biafirînin û bînin pê.

Lê, şev bû. Her tişt di nav bêdengiyêke bi keser û dilsoj de bû. Heta stêrikên şeva reş ku ji me re dibişirîn jî –meriv digot qeystrana xerîbiyê bi awakî zîz û kezebxur digotin. Beqên doraliyên me jî li gor wî awayî bi qîrîn û nalîneke dilsoj deng derdixistin.